

Leescafé op school

Leesbevordering in het basisonderwijs

Hoe krijg je kinderen aan het lezen in een wereld die steeds sneller wordt en steeds meer gericht is op het visuele? En misschien een nog dringendere vraag: hoe houd je ze aan het lezen? Op brede school De Pijler in Etten-Leur zijn ze al vijf jaar actief aan de slag met leesbevordering. **juf** sprak met vier enthousiaste leesbevorderaars.

Brede school De Pijler verenigt naast een kinderdagverblijf en een peuterspeelzaal twee basisscholen onder één dak: RKBS De Pontus en OBS De Leest. Nicole Dusseldorp is als leesconsulent door de Openbare Bibliotheek voor twee dagdelen gedetacheerd. Zij is mede verantwoordelijk voor de mediatheek in het gebouw die 2500 boeken en andere materialen bevat. Tien hulpouders verzorgen de uitleen en de tentoonstellingen. Nicole: 'Wij zijn eigenlijk de voorlopers van het landelijke programma *De Bibliotheek op school*. Onder deze noemer zijn vanaf 2009 veel schoolbibliotheken opgezet en samenwerkingsverbanden ontwikkeld tussen de bibliotheek en het basisonderwijs.'

De Bibliotheek op school wil door samenwerking tussen scholen, gemeenten en bibliotheken werken aan de verbetering van taalvaardigheid, leesmotivatie en informatievaardigheden in het basis- en voortgezet onderwijs. Op www.debibliotheekopschool.nl staat veel informatie en zijn interessante tips te vinden voor leerkrachten en bibliotheekmedewerkers.

Boekenjuf in de klas

In overleg met de locatiehoofden wordt op De Pijler jaarlijks een budget voor de mediatheek vastgesteld. Hiervan kan Nicole de aangeboden materialen voor de landelijke leesbevorderingscampagnes en boeken aanschaffen. Verder heeft ze regelmatig overleg met de leescoördinatoren op de twee basisscholen en stelt ze samen met hen het leesbevorderingsbeleid voor ieder schooljaar vast. In het kader van landelijke projecten, zoals de Kinderboekenweek, de Nationale Voorleesdagen en de Nederlandse Kinderjury, bezoekt ze alle klassen. Leescoördinator Wendy Geurts van De Pontus is heel enthousiast over deze klassenbezoeken: 'Voor de kinderen is Nicole 'de boekenjuf'. Ze kennen haar al van de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf en komen haar tot in groep 8 tegen. Dat werkt heel goed. Zowel de kinderen als de leerkrachten worden geprikkeld door de nieuwe boeken die ze steeds meebrengt.' Nicole beaamt dat het introduceren van nieuwe boeken in de klas heel belangrijk is. 'Zo maak je kinderen vertrouwd met verschillende genres en laat je ze kennismaken met boeken die ze anders misschien nooit zouden pakken. Je merkt ook dat leerkrachten die niet zoveel met kinderboeken hebben, dan toch ook worden aangestoken en zelfs meteen boeken voor hun groep willen bestellen.'

Effecten van lezen op de taalontwikkeling

Vraag en antwoord met Arjanne Hoogerman, taal-leesspecialist van Malmberg:

Ouders hebben een belangrijke invloed op het leesgedrag van hun kind. Vind je dat ouders betrokken zouden moeten worden bij het leesonderwijs? Zo ja, op welke manier?

Ouders zijn van belang als voorbeeld. Kinderen willen zich graag identificeren met hun ouders. Als een kind zijn vader of moeder ziet lezen, zal het dat zelf ook sneller gaan doen. Ouders kunnen ook ondersteuning bieden in het leesonderwijs door te oefenen met de kinderen. Het is wel belangrijk dat ze dat altijd in overleg met de school doen, zodat de didactiek die op school wordt gehanteerd ook thuis wordt gebruikt. Kinderen thuis een andere leesstrategie aanleren, leidt tot verwarring. Een goed voorbeeld daarvan is dat kinderen vaak thuis al het alfabet leren. Via de leescomputer wordt er bij het drukken op de letter B de bee uitgesproken, terwijl de juf of meester in de klas het heeft over de klank, dus de buh. Voorlezen thuis is natuurlijk altijd goed. Samen een boekje lezen geeft een positieve stimulans. Maar het mag thuis geen training worden. Het gaat erom dat kinderen lezen vooral als iets positief ervaren. Kinderen die móeten lezen krijgen er vaak een hekel aan, en dat heeft weer een negatief effect op het leesniveau.

Moet er in elke leesmethode aandacht zijn voor leesbevordering?

Ja. Gericht aandacht besteden aan boeken tijdens de leesles, zorgt ervoor dat kinderen meer gaan lezen. Meer lezen stimuleert en heeft een positief effect op het technisch lezen. Onderzoek van de stichting *Kunst van lezen* naar de effecten van vrij lezen op de taalontwikkeling liet bijvoorbeeld zien, dat de woordenschat die in gewone gesprekken wordt gebruikt zo beperkt is, dat kinderen er weinig nieuwe woorden van leren. De taal van prentenboeken daarentegen, is veel rijker dan de taal van alledaagse gesprekken en verrijkt daarmee de woordenschat van kinderen. Ook interessant is dat gericht woordenschatonderwijs maximaal duizend nieuwe woorden per jaar oplevert (terwijl kinderen vaak meer dan tweeduizend woorden achterlopen), en dat kinderen die gemiddeld een kwartier per dag lezen, hun woordenschat kunnen uitbreiden met maar liefst duizend woorden per jaar. Dat geeft aan dat gericht aandacht besteden aan leesbevordering op alle fronten goed is.

Van links naar rechts: Karin van Gils, Lidewij Luijten, Wendy Geurts en Nicole Dusseldorp in de mediatheek van De Pijler

Leesschool

Voor basisschool De Pontus is de aandacht voor leesbevordering vooral gekomen na de opleiding tot leescoördinator die Wendy vorig jaar heeft gevolgd. Ook Karin van Gils en Lidewij Luijten van OBS De Leest volgden deze opleiding. Zij waren echter al veel langer actief bezig met leesbevordering. OBS De Leest profileert zich als leesschool en heeft leesbevordering van begin af aan opgenomen in het jaarplan. Hier is leesbevordering al veel meer geïntegreerd in het onderwijs. In de maandelijkse teamvergadering wordt besproken welke leesbevorderingsactiviteiten er die maand in de verschillende groepen op de agenda staan. En dat zijn er heel wat. De Leest neemt niet alleen deel aan verschillende landelijke projecten, maar heeft daarnaast nog verschillende eigen leesbevorderingsprojecten, onder meer:

Sprookjestijd

Drie keer per jaar wordt in alle groepen een sprookje voorgelezen. Met een paddenstoelenlamp – een halve lichtbol waarop rode stickers zijn geplakt – wordt de klas dan in sprookjessfeer gebracht.

Het Lees(t)kastje

Drie keer per jaar worden er in groep 1/2 verschillende taalactiviteiten gedaan rondom een prentenboek. Een voorwerp uit een van de laatjes van het Lees(t)kastje is steeds het uitgangspunt.

Het Leescafé

Vijf ochtenden per jaar worden ouders in groep 3 en 4 uitgenodigd om onder het genot van een drankje te komen luisteren naar hun voorlezende kinderen. Bij wijze van uitzondering krijgen ook de kinderen dan een glaasje 'wijn' (rode ranja).

Op www.leesplan.nl kun je stap voor stap je eigen leesplan maken. Ook kun je op de site voorbeelden vinden van projecten en ideeën. Scholen kunnen zelf hun eigen ideeën toevoegen.

Op www.bibliotheekopschool.nl zijn voorbeelden van ingevulde leesplannen te zien.

Ouderbetrokkenheid

Het Leescafé is een mooie manier om ouders te betrekken bij het leesonderwijs. Ook op andere manieren proberen ze op De Leest en De Pontus ouders te betrekken bij leesbevorderingsactiviteiten. Zo worden ouders bijvoorbeeld altijd betrokken bij de opening en de afsluiting van de Kinderboekenweek. Toen poëzie een keer centraal stond, hebben ouders en kinderen gezamenlijk een gedicht geschreven. Op een groot vel was de beginzin al gegeven. Iedereen werd gestimuleerd om er een regel bij te bedenken. Verder schrijft Nicole in de nieuwsbrief van de scholen vaak een stukje over (voor)lezen en geeft ze ouders tips voor het voorlezen aan hun kinderen. Ouders worden ook gestimuleerd om lid te worden van de bibliotheek. Lidewij: 'Als kleuters voor het eerst op school komen, stippen wij dit onderwerp altijd aan. Het verbaast mij dat lidmaatschap van de bibliotheek toch nog lang niet voor alle ouders vanzelfsprekend is. Soms reageren ze verbaasd: "Maar wij hebben zelf thuis al veel boekjes" of "Nu al, maar ze kunnen toch nog niet lezen?" Nicole vertelt dat leerkrachten haar soms vragen om ouders rond te leiden in de bibliotheek. Dan gaat het vooral om ouders van kinderen die veel moeite hebben met lezen. Er zijn ook ouders die op school een voortrekkersrol vervullen. De mediatheek wordt bijvoorbeeld grotendeels door hulpouders gedragen.'

De Leesmonitor

De leesmonitor van *De bibliotheek op school* brengt in kaart wat de deelnemende scholen aan leesbevordering doen. Opvallend is dat de aandacht na groep 1/2 afneemt.

vrij lezen: Gemiddeld wordt hier in alle groepen anderhalf uur per week aan besteed.

voorlezen: In vrijwel alle kleutergroepen wordt minimaal een paar keer per week voorgelezen, in de bovenbouw gebeurt dat in nog geen 50% van de gevallen.

boekintroductions: In 80% van de kleuterklassen gebeurt dit minimaal één keer per week, vanaf groep 5 gebeurt nog maar in 10% van alle klassen.

boekenkring: Bij kleuters gebeurt dit in 30% van de klassen, minimaal een paar keer per maand. In de hogere groepen is dit maar in 15,5% van alle klassen. In de meeste klassen wordt nooit een boekenkring gehouden.

boekencollecties wereldoriëntatie: In ruim 60% van de kleuterklassen worden thematische collecties samengesteld, in groep 3 tot en met 8 is dat nog geen 20%.

Meer tips van De Pijler

Een gesprek met de leesbevorderaars van De Pijler levert veel tips op:

- Ververs de boeken in de bibliotheek en de klas regelmatig.
- Houd bij de aanschaf van nieuwe boeken rekening met de leesbehoeften van de kinderen. Laat ze bijvoorbeeld boekentips geven.
- Richt in de klas eens een 'interessante boekenhoek' in met de favoriete boeken van de kinderen thuis.
- Besteed dagelijks aandacht aan leesplezier. Bijvoorbeeld door voorlezen, ruimte voor vrij lezen en door wisselende boekencollecties in de klas, die aansluiten bij de thema's waarmee wordt gewerkt. Zet het expliciet op het rooster.
- Breng kinderen met allerlei boeken en ander leesmateriaal in aanraking. Laat tijdens het vrij lezen bijvoorbeeld mandjes rouleren in de groep met per mandje een ander genre. Bijvoorbeeld moppen, stripboeken, gedichten, korte verhalen, tijdschriften of informatieve boeken.
- Leg kinderen niet de verplichting op om een boekpresentatie te houden, maar laat ze op een spontane manier hun leeservaringen delen in een boekenkring.
- Koppel oudere kinderen aan een 'leesmaatje' in groep 1/2 en laat hen voorlezen uit een prentenboek. Dat geeft vooral zwakke lezers een enorme boost. En de kleuters krijgen persoonlijke aandacht. ☆

